Културно наслеђе Србије

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 4. МАРТА 1873.

ГОДИНА II.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 28.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАВАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 нов. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 нов. и 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ЉУБАВ НИЈЕ ШАЛА.

Шаљива игра у I радњи, по туђој мисли од А. Хаџића.

(Наставак.)

Милица (уздишући). Мати, мати, ја га тако силно љубим, да ћу од туге умрети, ако његова не будем!

Мороквашићка. Лудорије! То си ваља да из његових стихова научила?

Милица. Мати, мати, зар ваше срце никад није знало шта је љубав?

Мороквашићка. Та ви девојке и не знате ни о чему другом говорити већ све о љубави, особито ако се нађе какав млад месечар, као тај твој Златко, који вам напуни главице којекаквим будалаштинама. Послушај ме, кћери моја, Златко није прилика за тебе: нема никакве имања. Служба му једва толико доноси да и сам може живети, а стихови, месечина, ружа и томе подобне ствари не хране ни мало!

Милица. Ми ћемо живети, како узмогнемо!

Мороквашићка. И од глади умрети! Ал' манимо се тог лудог разговора! Ти ћеш поћи за онога, кога сам ти изабрала. За осам дана биће вам прстен!

Милица (жестоко.) Ја не ћу никад волети мужа, кога ми ви изберете!

Мороквашићка (осмејом.) То се само тако каже! Обично су најсретнији они бракови, у којима се муж и жена тек после венчања стану заљубљивати једно у друго.

Милица (са жестином.) Пре ћу себи живот одузети, него да пођем за човека, кога не ћу моћи од свег срца волети!

Мороквашићка. Опет почињеш! Та буди паметна, Милице, па се мирно размисли о свему, што сам ти говорила! (Пољуби је у чело.) Сада идем у неколико похода, па се надам, да ћу у своме повратку опет наћи своју послушну кћер. (Милица одлази у собу) Хоћу само да огледам, да ли Милица заиста воли Златка, и да ли Златко њу воли. Тим младим песницима и младим девојкама не може се тако лако веровати! Одмах се разпламте љубавним жаром, али тај жар не траје дуго, већ исто тако брзо прође, као што је и дошао. Нешто ми није добро! Хајд' да узмем од своје есенције што крепи стомак две — три капљице. Од како сам на стакоцету написала, да је то отров, од тога доба Наста не сме ни да га се дотакне. То је најбољи лек против облапорности. (Оде.)

ПОЈАВА ТРЕЋА.

Милица (долази.)

Милица. Зар нам је дакле суђено да се на веки растанемо? Не, не, то не ће никада бити, мој Златко! Љубав је наша и срећа наша и блаженство наше и овога и онога света! Како оно певаш ти:

Ти си мене научила
Љубит', горет ти,
А срдашцу даде крила —
Срце одлети,
Одлетело небу, рају —
Богу — светлости,
Вечној зори, вечном мају,
Вечној радости,
Да избере двома нама
Кутић убави,
Мирно место међ' звездама
Нашој љубави!

Да, Златко мој, међу звездама ће наше душе живовати. (Као да сања.) А и шта би био живот без љубави? Дан без сунца, ноћ без месеца, ружа без мириса! Ако узмеш орлу крила, не може да

лети небу под облаке. Ох, како је сретан сваки просијак, који може да бира по срду своме! Па ја да сам сиромашнија и од просијака? Не, не, ја те се Златко не могу одрећи! Ми смо једно за друго створени! Волим и умрети него да те прегорим!

ПОЈАВА ЧЕТВРТА.

Наста (улази брзо.) **и пређашња.**

Наста (журајиво,) Госп оћице, госпођице!

Милица. Шта је?

Наста. Тек што није дошао!

Милица. Ко то?

Наста Господин Златко!

Милица (весело) Златко!

Наста. Та да! Јао мени сиротици, шта сад да радим? Госпођа ваша мати рече ми, да ће ме одмах отерати из службе, ако пустим Златка у кућу, а мени вас је обоје тако жао, да не могу казати господину Златку да вас није дома.

Милица (журно.) То и не треба да чиниш! Ја се морам са Златком разговарати. (Скида с руке прстен и даје јој) Ево узми за сада за спомен ово и пази да нас у нашем разговору нико не узнемири. Ако ти је до среће живота мога стало, то пази да нас нико не затече.

Наста. Ако се то, госпођице, ваше среће тиче, то ћу пазити као на живе очи у глави. Чим се помоли непријатељ, одмах ћу вам јавити. Од како су мог ђуку у војнике узели, од то доба знам и ја шта је несретна љубав. Ни брига вас није; удесиће већ Наста ташке! (Одлази)

ДОНА ДИЈАНА.

(Сршетак.)

Ми ћемо сада још коју реч да кажемо о томе, како би ваљало приказати Дону Дијану. Међу свима задатцима приказивачке уметности, један је од најтежих и најзанимљивијих приказивање Доне Дијане. Појава, владање, кретање мора да нам покажу одмах на први поглед даровиту женску из највиших аристократских кругова. Осим тога мора нам приказивачица Доне Дијане обележити као што треба све најнежније прелазе од поноситости до понижења, а за то јој треба и фина понашања и да зна дубоко осећати, јер иначе не ћемо моћи разумети, како се може преломити такав карактер.

Дона Дијана може се приказати на два начина, од којих сваки има своју уметничку вредност. Први је начин, да нам се Дијана покаже у опште као жена. У том случају ваља свака драматична уметница да пази, да нам прикаже умну и разумну женску, која се налази у некој заблуди, па се од те заблуде мало по мало лечи. Тим начином излази Дона Дијана као жена пуна духа, која своју заблуду држи за праву истину. Али у течају целе радње уништује се та њена заблуда корак по корак све дотле, докле не увиди, да је била на кривоме путу. То је са свим природан развитак преврата, који се збива у души дијанину, и коме она мора да подлегне, и ако му се у почетку опирала свом силом својом.

Други је начин, да нам приказивачица изнесе у Дони Дијани и Шпањолку. У том случају не лечи се само жена од своје заблуде, него се још и страсна Шпањолка приморава, да увиди своју заблуду па да се поништи. Свака глумица, која хоће Дону Дијану да прикаже на тај начин, мора да уме бити поносна, охола и пуна жара, да би нас сваки час опоминала на своје јужно порекло, а то се не да силом извести. Осим тога ваља још да се уме кретати племенито, и да јој потлед и глас може страстан бити. Глумица, која нема тих особина, боље чини да Дону Дијану не прикаже као Шпањолку, него само као жену. И први начин, само ако се употреби и изведе као што треба, не ће никад промашити свога задатка. Али ако нас приказивачица може својим особинама тако занети, да морамо помислити, да пред нама гледамо у Дони Дијани не само жену већ и Шпањолку, то ће постићи највећу славу у приказивачкој уметности. Нарочито ће имати великога успеха последњи чин, у ком Дијана поништена признаје своју заблуду. То ће нас готово као у каквој трагедији дирнути и протрести.

(По Речеру.)

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Ловудска сиротица“,) позоришна игра у 3 чина с предигром, од Шарлоте Бирхпфајферове, превод од А. Мандровића, приказивана је у суботу 24 фебруара први пут на нашој позорници.

Сиже овога позоришног дела узет је из романа тог истог имена, и доста је умешно сплетен у драму, која се може уврстити у боље драматске производе. У предигри од једнога чина износи ауктор рђаво расположење породице Ридове према младом сирочету Ејри, по смрти њезиног ујака Рида и одагнанство девојчино у ловудски завод. Други део збива се после 8 година у Торнфилд—Халу, где је изучена и васпитана Џена Ејра дошла, из ловудског завода, да сама сиротица, васпитава једно сирото детенце, — и где расти кроз три чина наклоност властника лорда Рочестра према дражесној и карактерној васпитатељки, док се на крају не заврши с облигатном удадбом њезином. Колико је први раздео занимљив због супротности осећаја и назора делајућих лица, толико је други монотон зарад својих једнообразних ситуација. Једно сирото девојче, учитељка у кући, заљуби се у свога „господара“ и употребљава сва средства (разуме се дозвољена), да се њему допадне, употребљава их све донде док не постигне своју цел. Од тих средстава понајјаче је неко и ако афектирано равнодушје, којим се поносити Лорд изобилно части, док се не открави толико, да заборави на неједнакост сталежа, а кад на послетку изађе на видело, да је Џена Ејра „аристократска крв“ добија Лорд Рочестер од заљубљене девојке шах—мат и мора са својом васпитатељком у — цркву. Да то бива на очиглед међутим опалој породицици Ридовој, која ради на томе да се сроди с богатим Лордом — то је каприса ауторова, коју морамо да превидимо за то, што ауктор припада женском полу, који не уме да прашта повређено своје љубље.

О самој представи можемо рећи, да није понајбоље испала. Томе има више узрока. Маринковићка (Сара Ридова) била је тога вечера очевидно нерасположена, а Маринковићева (Клеренсова) и то, и сувише крута у својој аристокраштини. Сајевићки је оскудевала само наравна најивност, па да буде изврсна Џена Ејра — све остало беше у њезиној игри врло лепо обележено.— Л. Хаџићева је добро приказивала несташног и суровог Џона, али је суровост аристократска замазана фирписом политесе, а ова не беше у њезиној мимици. — На томе недостатку спотицала се цела игра Сајевићева. Рочестер није суров човек, бар онако није, како га је он представљао. Основна је црта његова карактера доброта — а што је на њему суровога, то му је свет наметнуо; то је узајмљено, не суште његово. Борба његове стварне индивидуалности с његовом да речемо маском, и наизменце појави час једне час друге стране његова карактера, то баш прави његову улогу занимљивом, али те двообразности не беше у Сајевићевој игри, и ми бисмо му препоручили студију Мандровића. Пешић је веома нелордски изгледао, а игра му је врло добро одговарала маски. Остале су улоге тако обичне да не би ни у шта служило приказивачима, да их оцењујемо по њима. —Л—

* (Ред позоришних представа за марат.) 1. марта: „Тражи се васпитач“. — 4. марта: „Јелва руска сиротица“. — 6 марта: „Роман сиромашног младића.“— 10 марта: „Сплетка и љубав“ — 11 марта: „Париска сиротиња.“ — 13 марта п р в и п у т: „Без женидбе“, „Први састанак“. — 15 марта: „Дона Дијана“. — 17. марта први пут: „Нервозни“. — 18 марта: „Добрила и Миленко“. 20. марта: „Магелона“. — 22. марта: „Осма тачка“, „Гутче Буковачко“ (по други пут.) — 24 марта: „Гроф Есекс. 25 марта по други пут: „Маркова сабља“ — 27 марта први пут: „Изабела Орсини“.—29 марта по други пут: „Ловудска сиротица“. — Замена: „Краљ Лир“, (први пут:) — „Нелска кула“. — „Млетачки трговац“.—„Чаша воде“. — „Максим Црнојевић“. — „Честитам“.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Народно позориште у Загребу.) „Vienac“ у оцени својој о „Слици покојне госпође Жанете“, вели о удешавању репертоара ово: „Репертоар да буде ваљан, мора да је систематичан, т. ј. у репортоару морају се трагедије, позоришне игре, комедије, нови и стари, изворни и преведени комади размерно поразделити, да се све те врсте по некаком нацрту измењују. То је да како врло тежак посао, јер се за то хоће обилно познавање драматичне књижевности, али то својство репертоара свакако је потребно тако потребно, да без њега мора запети сав позоришни рад. Кад би дакле управа на једанпут потисла на позориште редом саме лакрдије, за тим редом саме велике драме, а за тим опет саме фине комедије, грешила би веома, радила би на штету позоришта, ма и неколико пута гледалиште дупком пуно било. За што? За то, што се пре свега кваре глумци таким начином. Дајте десет пута узастопце лакрдија и значај лакрдије освојиће са свим и језик и кретање глумаца, па ако за тим дође драма, приказаће је глумци лакрдијашки без потребна мира и збиље, а драма ће бити накарада. Или дајте десет пута узастопце драму, глумци ће се приучити озбиљном, патетичном говору, а дође ли на то фина шаљива игра, то ће је глумци патетички полагано декламовати, место да се прикаже лаким, брзим говором. За тим се одбија таким невештим раздељењем репертоара свет од позоришта. Храните човека кроз десет дана засебице млеком, за тим кроз десет дана засебице месом, на послетку кроз десет дана лебом, човеку ће се досадити и млеко и месо и лебац, човек ће вам побећи. А то ваља имати пред очима особито за изворне драматичке плодове. Камо среће да можемо сав репертоар испунити ваљаним изворним комадима! Ал' их на жалост, немамо много, с тога их ваља размерно поразделити кроз читави репертоар.

Према изворним драмама влада у великој чести нашега света предрасуда, јер не могу разумети, да се може што ваљано написати хрватским језиком. С друге стране су наша изворна драматична дела још преслаба, да би се могла такмити са преводима страних врсних драма. Узме ли управа то на ум, то не ће јамачно за седам дана ставити на репертоар четири изворна шаљива комада као овај пут; надамо се, да ће се управа осврнути на ових наших неколико речи!“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

37. ПРЕДСТАВА — **ВАН ПРЕТПЛАТЕ**

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 4. МАРТА 1873.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

ЈЕЛВА РУСКА СИРОТИЦА.

МЕЛОДРАМ У 2 РАЗДЕЛА, НАПИСАЛИ СЕРИЈ, ДЕВИЉНЕ И ДЕВЕРЖЕ, С ФРАНЦУСКОГ ПРЕВЕО В. Ж., МУЗИКА ОД И. З.

ОСОБЕ:

Грофица Сезанова	Ј. Маринковићка.
Алфред, син јој	Сајевић.
Чериков, руски великаш	Недељковић.
Феодора, рођака му	Л. Хаџићева.
Јелва, млада сиротица	Сајевићка.
Калуга, козак	Марковић.
Гертруда, јелвина учитељица	Ј. Поповићева.

Прва радња збива се у Паризу, друга у руској Пољској на неколико миља од Вилне.

У уторак 6. марта: „РОМАН СИРОМАШНОГ МЛАДИЋА.“ Драма у 5 чинова, написао Октав Феље, превео С. Савковић.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12. пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Отвара се претплата на 12 представа. Ко од наших поштованих претплатника жели своја места и у овој претплати задржати, нека се изволи пријавити у вече на каси, или у позоришној писарници најдуже до недеље 4. марта о. г.

Од „Зборника позоришних дела“ изашло је до сад пет свезака. У првој је свесци „Школски надзорник“, у другој „Шаран“, у трећој „Честитам“ и „Француско-пруски рат“, у четвртој „Краљева сеја“ а у петој „Максим Црнојевић.“ Прве две свеске стоје 20 новч., трећа 30 новч. четврта 50 новч. а пета 40 новч. а. вр.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО. А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1873.